

การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมภาวะผู้นำทางวิชาการของครูในโรงเรียน
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครพนม เขต 2

DEVELOPMENT OF TRAINING CURRICULUM ON INSTRUCTIONAL LEADERSHIP FOR TEACHERS IN SCHOOLS
UNDER NAKHON PHANOM PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 2

อิสระ ขอนบุรี* วาโร เฟ่งสวัสดิ์ และ อภิสิตี สมศรีสุข

Isara Chonburi*, Waro Phengswat and Apisit Somsrisuk

สาขาวิชาการบริหารและพัฒนาการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร จังหวัดสกลนคร 47000

Program in Educational Administration and Development, Faculty of Education, Sakon Nakhon Rajabhat University,
Sakon Nakhon 47000, Thailand

*Corresponding author: Email: isara@esdc.go.th

รับบทความ 26 พฤษภาคม 2563 แก้ไขบทความ 21 กรกฎาคม 2563 ตอบรับบทความ 26 กรกฎาคม 2563 เผยแพร่บทความ เมษายน 2564

บทคัดย่อ

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้มีความมุ่งหมายเพื่อ 1) พัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมภาวะผู้นำทางวิชาการของครู 2) ศึกษาประสิทธิภาพของหลักสูตรฝึกอบรมภาวะผู้นำทางวิชาการของครู การวิจัยแบ่งออกเป็น 2 ระยะคือ ระยะที่ 1 การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมภาวะผู้นำทางวิชาการของครู และระยะที่ 2 ศึกษาประสิทธิภาพของหลักสูตรฝึกอบรมภาวะผู้นำทางวิชาการของครู กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ ครูโรงเรียนชุมชนนาพระชัย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครพนม เขต 2 จำนวน 12 คน ซึ่งได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลประกอบด้วย หลักสูตรฝึกอบรมภาวะผู้นำทางวิชาการของครู แบบทดสอบชนิดเลือกตอบ มีค่าความยากง่ายอยู่ระหว่าง 0.30-0.80 ค่าอำนาจจำแนกอยู่ระหว่าง 0.21-0.72 และค่าความเชื่อมั่น 0.88 และแบบประเมินความพึงพอใจของครูที่มีต่อหลักสูตรฝึกอบรม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบวิลค็อกซัน (The Wilcoxon Matched Pairs Signed-Ranks Test) วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ

ผลการวิจัย พบว่า 1) หลักสูตรฝึกอบรมภาวะผู้นำทางวิชาการของครู ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ ได้แก่ จุดมุ่งหมายของหลักสูตร เนื้อหาของหลักสูตร กิจกรรมของหลักสูตร และการวัดและประเมินผลหลักสูตร 2) ผลการศึกษาประสิทธิภาพของหลักสูตรฝึกอบรมภาวะผู้นำทางวิชาการของครู พบว่า (2.1) ด้านความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับภาวะผู้นำทางวิชาการของครู หลังการฝึกอบรมสูงกว่าก่อนการฝึกอบรม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 (2.2) ทักษะภาวะผู้นำทางวิชาการของครูที่เข้ารับการฝึกอบรมตามหลักสูตรฝึกอบรมภาวะผู้นำทางวิชาการของครู มีคะแนนเฉลี่ย 69.17 จากคะแนนเต็ม 76 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 91 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด คือ ร้อยละ 70 (2.3) ความพึงพอใจของครูที่มีต่อหลักสูตรฝึกอบรม อยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ: การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรม, ภาวะผู้นำทางวิชาการของครู, ทักษะภาวะผู้นำทางวิชาการ

ABSTRACT

The purposes of this research were: 1) to develop the training curriculum on instructional leadership for teachers, 2) to examine the efficiency of the developed training curriculum. The research process was divided into two phases: Phase 1-Development of a training curriculum on instructional leadership for teachers; Phase 2- Determining the efficiency of the developed training curriculum. The sample consisted of 12 teachers in Choomchon Naphrachai School under Nakhon Panom Primary Educational Service Area Office 2, selected through purposive sampling. The instrument of research included a training curriculum on instructional leadership, a multiple-choice test with the difficulty between 0.30 and 0.80, a discriminative power between 0.21 and 0.72, and a reliability of 0.88, and a teacher satisfaction questionnaire toward the developed training curriculum. The statistics for data analysis were mean, standard deviation, and the Wilcoxon Matched Pairs Signed-Rank test. The statistical package program was employed for data analysis.

The results were as follows: 1) The training curriculum on instructional leadership for teachers consisted four components: objectives, contents, activities, and measurement and evaluation. 2) The efficiency of the training curriculum on instructional leadership for teachers revealed that (2.1) Teachers' knowledge and understanding about instructional leadership after the training was higher than those of before with the statistical significance of 0.5 level, (2.2) Teachers' instructional leadership skills after the training achieved the mean score of 69.17 out of 76 points, equivalent to 91 percent, which was higher than the specified criteria of 70 percent, and (2.3) The teacher satisfaction toward the developed curriculum was at the highest level.

Keywords: Training Curriculum Development, Instructional Leadership of Teachers, Instructional Leadership skills

บทนำ

กระแสการเปลี่ยนแปลงของโลกในศตวรรษที่ 21 ที่ส่งผลกระทบต่อทั้งทางเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และการเมืองของประเทศอย่างรวดเร็ว ทำให้ต้องมีการทบทวนวาระของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และการศึกษาอย่างรอบด้านและสมดุลเพื่อเป็นฐานหลักของการพัฒนาประเทศ สอดคล้องกับกรอบเป้าหมายและทิศทางการพัฒนาตามยุทธศาสตร์ชาติ ในยุทธศาสตร์ที่ 3 ด้านการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ ซึ่งเป็นการวางรากฐานการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่เป็นปัจจัยสำคัญในการนำพาประเทศไปสู่การเป็นประเทศพัฒนาแล้ว โดยมีเป้าหมายการพัฒนาที่สำคัญเพื่อพัฒนาคนในทุกมิติและในทุกช่วงวัยให้เป็นคนดี เก่ง และมีคุณภาพ โดยคนไทยมีความพร้อมทั้งกาย ใจ สติปัญญา มีพัฒนาการที่รอบด้าน และมีสุขภาพที่ดีในทุกช่วงวัย มีจิตสาธารณะ รับผิดชอบต่อสังคมและผู้อื่น มัธยัสถ์ อดออม โอบอ้อมอารี มีวินัย รักษาศีลธรรม และเป็นพลเมืองดีของชาติ มีหลักคิดที่ถูกต้อง มีทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 มีทักษะสื่อสารภาษาอังกฤษและภาษาที่ 3 และอนุรักษ์ภาษาท้องถิ่น มีนิสัยรักการเรียนรู้และการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต ผู้การเป็นคนไทยที่มีทักษะสูง เป็นนวัตกรรม นวัตกรรม นักคิด ผู้ประกอบการ เกษตรกรยุคใหม่ และอื่น ๆ โดยมีสัมมาชีพตามความถนัดของตนเอง (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2562, หน้า 34)

ในด้านปฏิรูปการเรียนรู้ที่ตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 ตามยุทธศาสตร์ชาติ กำหนดให้ปรับเปลี่ยนระบบการเรียนรู้ให้เอื้อต่อการพัฒนาทักษะสำหรับศตวรรษที่ 21 การเพิ่มประสิทธิภาพระบบบริหารจัดการศึกษาในทุกกระดับ ทุกประเภท การพัฒนาระบบการเรียนรู้ตลอดชีวิต การสร้างระบบการศึกษาเพื่อเป็นเลิศทางวิชาการระดับนานาชาติ รวมถึงการเปลี่ยนโฉมบทบาท “ครู” ให้เป็นครูยุคใหม่ (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2562, หน้า 37-39) สอดคล้องกับแผนการศึกษาแห่งชาติ ที่กำหนดวิสัยทัศน์ไว้ว่า “คนไทยทุกคนได้รับการศึกษาและเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างมีคุณภาพ ดำรงชีวิตอย่างเป็นสุข สอดคล้องกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และการเปลี่ยนแปลงของโลกศตวรรษที่ 21” โดยมีวัตถุประสงค์ในการจัดการศึกษา 4 ประการ คือ 1) เพื่อพัฒนาระบบและกระบวนการจัดการศึกษาที่มีคุณภาพและมีประสิทธิภาพ 2) เพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นพลเมืองดี มีคุณลักษณะ ทักษะและสมรรถนะที่สอดคล้องกับทบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติและยุทธศาสตร์ชาติ 3) เพื่อพัฒนาสังคมไทยให้เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ และคุณธรรม จริยธรรม รู้รักสามัคคี และร่วมมือผนึกกำลังมุ่งสู่การพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืน ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และ 4) เพื่อนำประเทศไทยก้าวข้ามกับดักประเทศที่มีรายได้ปานกลาง และความเหลื่อมล้ำภายในประเทศลดลง (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560, หน้า 8-10)

เพื่อให้การดำเนินการปฏิรูปการเรียนรู้และการเพิ่มประสิทธิภาพระบบบริหารจัดการศึกษาในทุกระดับให้บรรลุผลตามกรอบและแนวทางที่กำหนดไว้ ทุกภาคส่วนจึงต้องให้ความสำคัญและกำหนดแนวปฏิบัติที่ชัดเจน จึงได้มีพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติขึ้น ซึ่งมีเจตนารมณ์ที่ต้องการเน้นย้ำว่าการจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิตสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข นอกจากนี้ยังมีความมุ่งหมายให้สถานศึกษาดำเนินการจัดการเรียนรู้ โดยยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด ดังนั้น กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ การจัดการเรียนรู้อาจใช้วิธีการเรียนรู้อะไรก็ได้ที่สอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษา และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการจัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียน โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล ฝึกทักษะ กระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์ และการประยุกต์ความรู้มาใช้เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหา จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกการปฏิบัติให้ทำได้ คิดเป็น ทำเป็น รักการอ่านและเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง (กระทรวงศึกษาธิการ, 2553ก, หน้า 8-10)

จากเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ จึงได้เกิดหน่วยงานที่ทำหน้าที่ในการพัฒนาครู ซึ่งเป็นเป้าหมายหลักในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาและครูผู้เรียน นั่นคือ สำนักพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานให้ความสำคัญกับการพัฒนาครูและดำเนินการประเมินสมรรถนะครู ที่จำเป็นต้องใช้ในการปฏิบัติงานของครูผู้สอนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ประกอบด้วย สมรรถนะหลักและสมรรถนะประจำสายงาน โดยสมรรถนะหลักประกอบด้วย 5 สมรรถนะ คือ 1) การมุ่งผลสัมฤทธิ์ในการปฏิบัติงาน 2) การบริการที่ดี 3) การพัฒนาตนเอง 4) การทำงานเป็นทีม 5) จริยธรรม และจรรยาบรรณวิชาชีพครู สมรรถนะประจำสายงาน ประกอบด้วย 6 สมรรถนะ คือ 1) การบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ 2) การพัฒนาผู้เรียน 3) การบริหารจัดการชั้นเรียน 4) การวิเคราะห์ สังเคราะห์ และการวิจัยเพื่อพัฒนาผู้เรียน 5) ภาวะผู้นำครู 6) การสร้างความสัมพันธ์และความร่วมมือกับชุมชนเพื่อการจัดการเรียนรู้ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2553, หน้า 2)

จะเห็นว่าภาวะผู้นำครูเป็นตัวชี้วัดหนึ่งในสมรรถนะประจำสายงานของครูผู้สอน ดังที่สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานที่ได้กำหนดให้ครูผู้สอนต้องมีภาวะผู้นำครู ซึ่งสมรรถนะประจำสายงานนี้ เป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานของครูผู้สอนโดยตรง ในการบริหารจัดการชั้นเรียนของตนเอง ครูต้องใช้ภาวะผู้นำในการบริหารจัดการชั้นเรียนของตนเอง ครูต้องใช้ภาวะผู้นำในการบริหารนักเรียนที่ตนเองรับผิดชอบอยู่ ให้เป็นไปตามแนวทางการปฏิรูปการศึกษาที่เน้นการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน (School Based management) ซึ่งล้วนแต่เป็นการส่งเสริมให้ครูมีส่วนร่วมและมีภาวะผู้นำในการตัดสินใจในการบริการโรงเรียนมากยิ่งขึ้น (ชินชฎา ชัยประโคน, 2556, หน้า 27-28) สอดคล้องกับ กษมา วรวรรณ ณ อยุธยา (2550, หน้า 42) ที่กล่าวว่า ในห้องเรียนครูต้องเป็นทั้งผู้สอนและเป็นผู้บริหาร เช่น การบริหารจัดการชั้นเรียนของครูต้องใช้ภาวะผู้นำในการบริหารนักเรียนที่ตนเองสอนหรือรับผิดชอบอยู่ และเป็นไปตามแนวทางการปฏิรูปการศึกษาที่เน้นการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน (School based management) นอกเหนือจากภาวะผู้นำ สิ่งที่ครูควรมีเพื่อใช้ควบคู่กับภาวะผู้นำ คือภาวะผู้นำทางวิชาการ ซึ่งเป็นบทบาทที่ให้ความสำคัญกับการเรียนรู้ เน้นการส่งเสริมให้ครูมีส่วนร่วมในการบริหารโรงเรียนมากยิ่งขึ้น เพื่อการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาของโรงเรียนให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

การสร้างภาวะผู้นำทางวิชาการของครู จึงควรเน้นการเพิ่มศักยภาพและขีดความสามารถในการกระจายวิสัยทัศน์ไปสู่บุคลากรอื่น ๆ มีการปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคลากร มุ่งเน้นวิสัยทัศน์สู่การปรับปรุงการเรียนการสอน โดยส่งเสริมการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการเรียนการสอน ใช้รูปแบบการเรียนการสอนแบบมีส่วนร่วม อำนวยความสะดวกในการเรียนการสอนให้เกิดประสิทธิภาพ Halverson, R. (2001) อ้างถึงใน อธิธร สุธีธร และคณะ, 2559, หน้า 3) กล่าวว่า หัวใจของภาวะผู้นำทางวิชาการ คือ ความสามารถในการปรับปรุงโรงเรียนจากวัฒนธรรมแบบดั้งเดิมสู่วัฒนธรรมสากล โดยใช้สารสนเทศเป็นหลักในการจัดการเรียนการสอน ทั้งการประเมินตนเอง การออกแบบหลักสูตร การพัฒนาสื่ออาชีพ การสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ โดยใช้การทำทฤษฎีและกระบวนการที่ใหม่ มีการกำกับ ควบคุม เพื่อมุ่งสัมฤทธิ์ผลให้เป็นไปตามมาตรฐานอย่างใกล้ชิด ผู้นำทางวิชาการแนวใหม่จะรู้ความต้องการของนักเรียน สามารถสร้างโรงเรียนและปรับปรุงระบบโรงเรียน เน้นการปรับปรุงการเรียนรู้ของนักเรียนเป็นสำคัญ สามารถทำงานร่วมกับนักเรียนเพื่อพัฒนานักเรียนให้มีลักษณะเป็นไปตามความต้องการของชุมชนและสังคม เส้นทางสู่ความเป็นผู้นำทางวิชาการของครู ควรมีองค์ประกอบ 2 ส่วน ที่ส่งผลต่อคุณภาพของผู้เรียน ได้แก่ คุณภาพของตัวครูและคุณภาพการจัดการเรียนการสอนของครู ซึ่งสิ่งสำคัญที่สุดที่ครูพึงมี คือ ความสามารถในการจัดการเรียนการสอน

ดังนั้น ครูจึงมีความจำเป็นต้องปรับตัวให้พร้อมและพัฒนาตนเองให้ทันยุคที่เปลี่ยนแปลง มีความกระตือรือร้นที่จะพัฒนาด้านทักษะวิชาการให้ทันสมัยเพื่อให้เกิดการเรียนรู้เทคนิค วิธีการเรียนการสอนแบบใหม่ ๆ ที่มีประสิทธิภาพ พัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อให้เข้ากับยุคสมัย จัดการเรียนรู้อให้มีประสิทธิภาพ สร้างสรรค์ ทำทฤษฎี ฝึกให้นักเรียนได้ใช้ทักษะต่าง ๆ ในการแก้ไขปัญหาอย่างรอบด้าน ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมภาวะผู้นำทางวิชาการของครู เพื่อเป็นแนวทางในการยกระดับภาวะผู้นำทางวิชาการ อันจะส่งผลต่อการจัดการศึกษาให้มีประสิทธิภาพและเป็นการพัฒนาสถานศึกษาได้อย่างเป็นระบบ

ความมุ่งหมายของการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดความมุ่งหมายของการวิจัย ดังนี้

1. เพื่อพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมภาวะผู้นำทางวิชาการของครู ในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครพนม เขต 2
2. เพื่อศึกษาประสิทธิภาพของหลักสูตรฝึกอบรมภาวะผู้นำทางวิชาการของครูในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครพนม เขต 2 ดังนี้

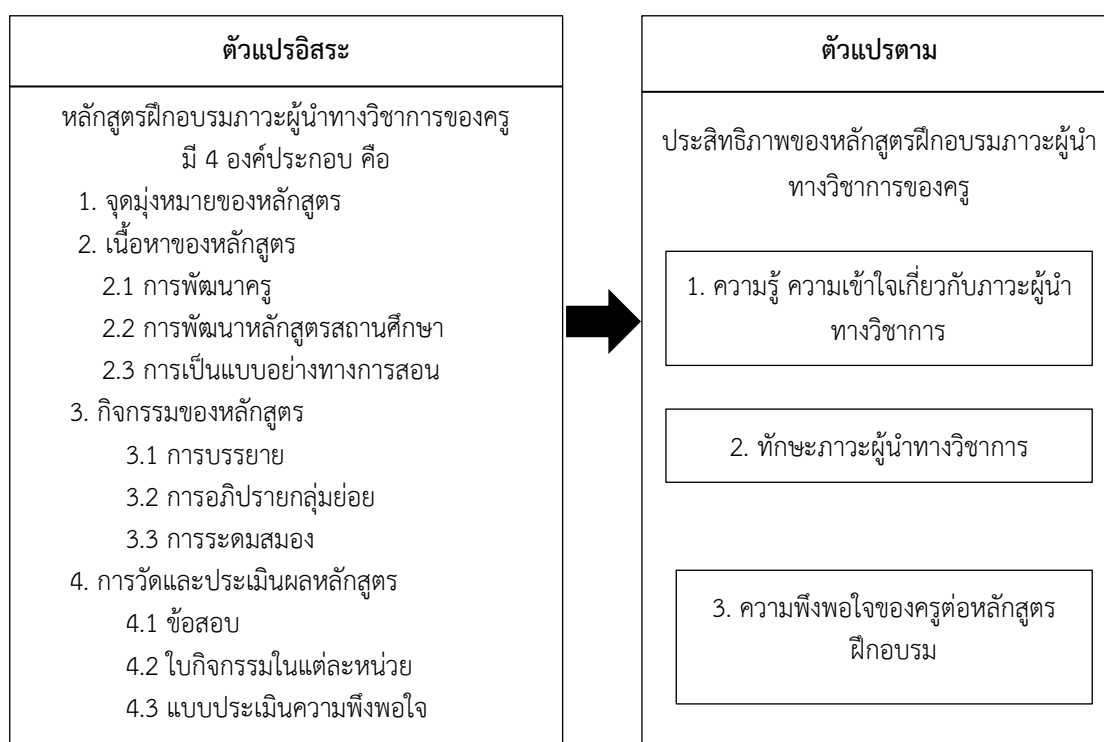
2.1 เพื่อเปรียบเทียบความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับภาวะผู้นำทางวิชาการของครูในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครพนม เขต 2 ระหว่างก่อนและหลังการฝึกอบรม

2.2 เพื่อศึกษาทักษะภาวะผู้นำทางวิชาการของครูในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครพนม เขต 2

2.3 เพื่อศึกษาความพึงพอใจที่มีต่อหลักสูตรฝึกอบรมภาวะผู้นำทางวิชาการของครูในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครพนม เขต 2

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมภาวะผู้นำทางวิชาการของครูในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครพนม เขต 2 โดยมีกรอบแนวคิดในการวิจัยแสดง ดังภาพประกอบ 1



ภาพประกอบ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ดำเนินการวิจัยตามกระบวนการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) เพื่อพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมภาวะผู้นำทางวิชาการของครูในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครพนม เขต 2 โดยแบ่งการดำเนินการวิจัยออกเป็น 2 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมภาวะผู้นำทางวิชาการของครูในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครพนม เขต 2 แบ่งขั้นตอนการดำเนินการวิจัยเป็น 3 ขั้นตอน ประกอบด้วย ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาความต้องการในการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของครูในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครพนม เขต 2 กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนที่มีประสบการณ์ โดยจำแนกเป็นผู้บริหาร จำนวน 5 คน และครูผู้สอน จำนวน 5 คน รวมทั้งสิ้น 10 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างเกี่ยวกับความต้องการในการฝึกอบรมภาวะผู้นำทางวิชาการของครู จำนวน 1 ฉบับ โดยศึกษาแนวทางการสร้างแบบสัมภาษณ์และนำข้อมูลที่ได้มากำหนดกรอบโครงสร้าง และประเด็นในการสัมภาษณ์ ความต้องการในการฝึกอบรมภาวะผู้นำทางวิชาการของครูกับกลุ่มเป้าหมาย ขั้นตอนที่ 2 ยกร่างหลักสูตรฝึกอบรมภาวะผู้นำทางวิชาการของครูในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครพนม เขต 2 ผู้วิจัยได้แบ่งการยกร่างออกเป็น 2 ขั้นตอน คือ การยกร่างหลักสูตรฝึกอบรม และการยกร่างคู่มือการดำเนินการฝึกอบรม โดยการศึกษาค้นคว้าข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับภาวะ

ผู้นำทางวิชาการของครู และนำผลการสัมภาษณ์ความต้องการในการฝึกอบรม มาสรุปเป็นองค์ประกอบภาวะผู้นำทางวิชาการ ซึ่งพบว่า มีองค์ประกอบสำคัญ 3 องค์ประกอบ ได้แก่ การพัฒนาครู การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา และการเป็นแบบอย่างทางการสอน ขั้นตอนที่ 3 ตรวจสอบคุณภาพร่างหลักสูตรฝึกอบรมและคู่มือการใช้หลักสูตรฝึกอบรมภาวะผู้นำทางวิชาการของครู ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครพนม เขต 2 โดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบประเมินความเหมาะสมและความสอดคล้องของร่างหลักสูตรฝึกอบรมและคู่มือดำเนินการฝึกอบรม ตรวจสอบเครื่องมือวิจัยโดยการพิจารณาความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ความเที่ยง (Reliability) และพิจารณาเลือกข้อคำถามที่มีค่า IOC ตั้งแต่ 0.5 ขึ้นไป ซึ่งมีค่าดัชนีความสอดคล้องเท่ากับ 1.00

ระยะที่ 2 ศึกษาประสิทธิภาพของหลักสูตรฝึกอบรมภาวะผู้นำทางวิชาการของครูในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครพนม เขต 2 แบ่งขั้นตอนการดำเนินการวิจัยเป็น 2 ขั้นตอน ประกอบด้วย ขั้นตอนที่ 1 การทดลองใช้หลักสูตรฝึกอบรมภาวะผู้นำทางวิชาการของครู โดยใช้รูปแบบการทดลองแบบกลุ่มเดียวทดสอบก่อนและหลังการทดลอง กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ ครูผู้สอน โรงเรียนชุมชนนาพระชัย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครพนม เขต 2 จำนวน 12 คน ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัย คือ หลักสูตรฝึกอบรมและคู่มือดำเนินการฝึกอบรมภาวะผู้นำทางวิชาการของครู ขั้นตอนที่ 2 ศึกษาผลการใช้หลักสูตรฝึกอบรมภาวะผู้นำทางวิชาการของครู ในประเด็น ดังนี้ (1) เปรียบเทียบความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับภาวะผู้นำทางวิชาการของครู ระหว่างก่อนและหลังการฝึกอบรม (2) ประเมินทักษะภาวะผู้นำทางวิชาการของครูหลังการฝึกอบรม (3) ศึกษาความพึงพอใจของครูที่มีต่อหลักสูตรฝึกอบรมหลังการฝึกอบรม เครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัย ประกอบด้วย (1) แบบทดสอบวัดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับภาวะผู้นำทางวิชาการของครู หาคุณภาพโดยการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาโดยผู้เชี่ยวชาญ เพื่อตรวจสอบความสอดคล้องระหว่างเนื้อหาของแบบทดสอบกับจุดประสงค์การฝึกอบรม โดยมีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) อยู่ระหว่าง 0.80-1.00 จากนั้นนำแบบทดสอบไปทดลองใช้ (Try out) กับครูผู้สอนที่ไม่ใช่กลุ่มเป้าหมายในการทดลอง จำนวน 30 คน พบว่า ข้อสอบมีความยากอยู่ระหว่าง 0.30-0.80 ค่าอำนาจจำแนกอยู่ระหว่าง 0.21-0.72 และค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.88 วิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบวิลค็อกซัน (The Wilcoxon Matched Pairs Signed-Rank Test) กำหนดนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (2) แบบประเมินทักษะภาวะผู้นำทางวิชาการของครู ซึ่งเป็นแบบ rubric score ประเมินจากคะแนนในใบงานจากทุกหน่วยการเรียนรู้ ตามหลักสูตรฝึกอบรมภาวะผู้นำทางวิชาการของครู แล้วนำคะแนนที่วัดได้มาเปรียบเทียบกับเกณฑ์ โดยผู้เข้ารับการฝึกอบรมต้องมีคะแนนไม่น้อยกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 จากคะแนนเต็ม 76 คะแนน ซึ่งผู้เข้าฝึกอบรมจะต้องมีคะแนนไม่น้อยกว่า 53 คะแนน จึงจะถือว่าผ่านเกณฑ์ (3) แบบประเมินความพึงพอใจของครูที่มีต่อหลักสูตรฝึกอบรมภาวะผู้นำทางวิชาการของครู เพื่อตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา โดยการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) โดยผู้เชี่ยวชาญ มีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) เท่ากับ 1.00 ทุกข้อ ซึ่งเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน แล้วนำมาเปรียบเทียบกับเกณฑ์

สรุปผลการวิจัย

การวิจัย เรื่อง การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมภาวะผู้นำทางวิชาการของครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครพนม เขต 2 สรุปผลการวิจัยได้ ดังนี้

1. หลักสูตรฝึกอบรมภาวะผู้นำทางวิชาการของครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครพนม เขต 2 ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ ดังนี้ (1) จุดมุ่งหมายของหลักสูตร เพื่อให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีความรู้ ความเข้าใจ และมีทักษะภาวะผู้นำทางวิชาการ (2) เนื้อหาของหลักสูตร ประกอบด้วยเนื้อหา 3 หน่วยการเรียนรู้ หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 การพัฒนาครู หน่วยการเรียนรู้ ที่ 2 การเป็นแบบอย่างทางการสอน และหน่วยการเรียนรู้ที่ 3 การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา โดยใช้เวลาในการฝึกอบรมทั้งหมด 9 ชั่วโมง (3) กิจกรรมของหลักสูตร เป็นการปฏิบัติงานฝึกอบรมตามโครงสร้างเนื้อหาให้บรรลุจุดมุ่งหมายของหลักสูตร ซึ่งมี 3 ระยะ คือ ระยะเตรียมการก่อนการฝึกอบรม ระยะนำทฤษฎีสู่การปฏิบัติ และระยะหลังการฝึกอบรม (4) การวัดและประเมินผลหลักสูตร แบ่งออกเป็น 3 ระยะ คือ ก่อนการฝึกอบรม ระหว่างการฝึกอบรม และหลังการฝึกอบรม ซึ่งครอบคลุมในด้านความรู้ ความเข้าใจภาวะผู้นำทางวิชาการของครู และทักษะภาวะผู้นำทางวิชาการครู สำหรับคู่มือดำเนินการฝึกอบรม ประกอบด้วย 3 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่ 1 การนำหลักสูตรสู่การปฏิบัติ ประกอบด้วย (1) หลักการของหลักสูตร (2) จุดมุ่งหมายของหลักสูตร (3) บทบาทของวิทยากร (4) กิจกรรมการฝึกอบรม (5) ตารางการฝึกอบรม (6) สื่อและอุปกรณ์ประกอบการฝึกอบรม และ (7) แนวการวัดและประเมินผลการฝึกอบรม ส่วนที่ 2 โครงสร้างหลักสูตร ประกอบด้วย หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 การพัฒนาครู หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 การเป็นแบบอย่างทางการสอน หน่วยการเรียนรู้ที่ 3 การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา และส่วนที่ 3 ภาคผนวก เป็นส่วนที่รวบรวมเครื่องมือในการฝึกอบรม

2. ผลการศึกษาประสิทธิภาพของหลักสูตรฝึกอบรมภาวะผู้นำทางวิชาการของครูในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครพนม เขต 2 พบว่า

2.1 ผลการเปรียบเทียบด้านความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับภาวะผู้นำทางวิชาการของครูในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครพนม เขต 2 หลังการฝึกอบรมสูงกว่าก่อนการฝึกอบรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 แสดงได้ดังตาราง

ตาราง 1 ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนนการทดสอบความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับภาวะผู้นำทางวิชาการของครูก่อนและหลังการฝึกอบรม

คะแนนการทดสอบ	n	คะแนนเต็ม	\bar{X}	S.D.	z	sig
ก่อนฝึกอบรม	12	30	15.83	4.39	3.07*	0.000
หลังฝึกอบรม	12	30	23.83	2.73		

2.2 ผลการประเมินทักษะภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้เข้ารับการอบรมตามหลักสูตรฝึกอบรมภาวะผู้นำทางวิชาการของครูในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครพนม เขต 2 พบว่า ผู้เข้ารับการฝึกอบรมทุกคนมีทักษะภาวะผู้นำทางวิชาการ ผ่านเกณฑ์ตามที่หลักสูตรกำหนด คือ ร้อยละ 70 โดยได้คะแนนเฉลี่ย 69.17 จากคะแนนเต็ม 76 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 91 แสดงได้ดังตาราง

ตาราง 2 ผลการประเมินทักษะภาวะผู้นำทางวิชาการของครูตามหลักสูตรฝึกอบรมภาวะผู้นำทางวิชาการของครู จำนวน 12 คน

เลขที่	คะแนนที่ได้ (คะแนนเต็ม 76 คะแนน)	คิดเป็นร้อยละ	ผลการประเมินเมื่อเทียบกับเกณฑ์ร้อยละ 70
1	68	89.47	ผ่าน
2	73	96.05	ผ่าน
3	74	97.37	ผ่าน
4	65	85.53	ผ่าน
5	71	93.42	ผ่าน
6	66	86.84	ผ่าน
7	61	80.26	ผ่าน
8	67	88.16	ผ่าน
9	69	90.79	ผ่าน
10	73	96.05	ผ่าน
11	70	92.11	ผ่าน
12	73	96.05	ผ่าน
รวมเฉลี่ย	69.17	91.00	ผ่าน

2.3 ผลการประเมินความพึงพอใจของครูที่มีต่อหลักสูตรฝึกอบรมภาวะผู้นำทางวิชาการของครู พบว่า ครูมีความพึงพอใจต่อหลักสูตรฝึกอบรมภาวะผู้นำทางวิชาการ อยู่ในระดับมากที่สุดเกือบทุกองค์ประกอบ ยกเว้นด้านสื่อประกอบการฝึกอบรม ครูมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก

ตาราง 3 ผลการประเมินความพึงพอใจของครูที่มีต่อหลักสูตรฝึกอบรมภาวะผู้นำทางวิชาการของครูในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครพนม เขต 2

องค์ประกอบด้านความพึงพอใจที่มีต่อหลักสูตรฝึกอบรม	n = 12		ระดับความพึงพอใจ
	\bar{X}	S.D.	
1. ด้านเนื้อหาการฝึกอบรม	4.63	0.34	มากที่สุด
2. ด้านการจัดกิจกรรมการฝึกอบรม	4.62	0.32	มากที่สุด
3. ด้านสื่อประกอบการฝึกอบรม	4.43	0.38	มาก
4. ด้านการวัดและประเมินผล	4.52	0.36	มากที่สุด
รวมเฉลี่ย	4.55	0.29	มากที่สุด

การอภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัย มีประเด็นที่นำมาอภิปรายผล ดังนี้

1. ผลการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมภาวะผู้นำทางวิชาการของครูในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครพนม เขต 2 พบว่า จากการนำข้อมูลพื้นฐานมาศึกษาวิเคราะห์และสังเคราะห์จนได้องค์ประกอบของหลักสูตรฝึกอบรม 4 องค์ประกอบ ประกอบด้วย 1) จุดมุ่งหมายของหลักสูตร 2) เนื้อหาของหลักสูตร 3) กิจกรรมของหลักสูตรและ 4) การวัดและประเมินผลหลักสูตร ที่ผลการวิจัยเป็นเช่นนี้ เนื่องจากผู้วิจัยได้ศึกษาและสังเคราะห์เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมทำให้ได้ 4 องค์ประกอบนี้ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิด ทฤษฎีของ รุจิริ ภู่อาระ (2551, หน้า 8-9); บุญเลี้ยง ทุมทอง (2553, หน้า 15); ชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์ (2556, หน้า 5-8); ฆนัท ธาตุทอง (2551); จันทร์จรรย์ เกตุมาโร (2555, หน้า 21) และ Tabá (1962, p. 89) ที่กล่าวถึงองค์ประกอบของหลักสูตรว่าต้องประกอบด้วยองค์ประกอบสำคัญ อันประกอบด้วย 1) จุดประสงค์หรือจุดมุ่งหมาย 2) สารความรู้ประสบการณ์ 3) กระบวนการเรียนการสอน และ 4) การประเมินผลและสอดคล้องกับงานวิจัยของ สรญา วิชระสังกาศ (2559, หน้า 143-144) ได้ทำการวิจัย เรื่อง การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อส่งเสริมทักษะการคิดอย่างมีเหตุผล สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 3 ผลการวิจัย พบว่า หลักสูตรฝึกอบรมเพื่อส่งเสริมทักษะการคิดอย่างมีเหตุผลสำหรับ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 3 มีองค์ประกอบ 4 องค์ประกอบหลัก คือ 1) จุดมุ่งหมายของหลักสูตร 2) เนื้อหา 3) กระบวนการฝึกอบรม และ 4) การวัดและประเมินผล ในการดำเนินการวิจัยและพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรม ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามหลักวิชาการและกระบวนการพัฒนาหลักสูตรที่มีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับรูปแบบการพัฒนาหลักสูตรของ เกศริน มนูญผล (2544, หน้า 46-47); สมกิจ กิจยรรยง และ อรรถชัย ฤกษ์แก้ว (2550, หน้า 20-21); Dessler (1999, pp. 128-135); ชูชัย สมितिไกร (2551, หน้า 19-23) โดยสรุปกระบวนการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเป็นขั้นตอน ดังนี้ ระยะที่ 1 การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรม ได้แก่ 1) การศึกษาข้อมูลพื้นฐาน แนวคิด ทฤษฎี 2) การสร้างและพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรม 3) การทดลองใช้หลักสูตรฝึกอบรม ระยะที่ 2 การประเมินประสิทธิภาพของหลักสูตรฝึกอบรม จึงทำให้หลักสูตรมีองค์ประกอบครบถ้วนเหมาะสม สอดคล้องกัน นอกจากนี้ยังได้นำเทคนิคการฝึกอบรมที่หลากหลายจากแนวคิดของ สุวิทย์ มูลคำ และอรรถัย มูลคำ (2550, หน้า 14); เพ็ชรี ฐะปะนีย์ (2554, หน้า 86-101) มาประยุกต์ใช้ คือ เทคนิคการฝึกอบรมโดยมีวิทยากรเป็นศูนย์กลาง ได้แก่ การบรรยาย โดยใช้สื่อและสื่อดิจิทัลประกอบการศึกษา และเทคนิคการฝึกอบรมโดยเน้นผู้เข้ารับการฝึกอบรมเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ ได้แก่ การระดมสมอง การเรียนรู้จากการปฏิบัติ จากการใช้กระบวนการฝึกอบรมและเทคนิคการฝึกอบรมหลาย ๆ เทคนิคประกอบกัน ทำให้สามารถกระตุ้นความสนใจและทำให้เกิดการเรียนรู้ดีขึ้น สอดคล้องกับแนวคิดของ จิรฐา จรวงษ์ (2556, หน้า 45-46) กล่าวว่า การใช้เทคนิคการฝึกอบรมที่เหมาะสม สามารถช่วยให้เกิดการเรียนรู้และการเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ ซึ่งได้แก่ ความรู้ ทักษะและทัศนคติของผู้เข้ารับการฝึกอบรมได้ตามวัตถุประสงค์ สถานการณ์และปัจจัยอื่น ๆ ของโครงการฝึกอบรมนั้น

2. ผลการศึกษาประสิทธิภาพของหลักสูตรฝึกอบรมภาวะผู้นำทางวิชาการของครูในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครพนม เขต 2 ปรากฏ ดังนี้

2.1 ความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับภาวะผู้นำทางวิชาการของครู หลังการฝึกอบรมสูงกว่าก่อนการฝึกอบรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แสดงว่าผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีภาวะผู้นำทางวิชาการในด้านการพัฒนาครู การเป็นแบบอย่างทางการสอนและด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ซึ่งเกิดจากหลักสูตรฝึกอบรมที่พัฒนาขึ้น มีประสิทธิภาพตามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ มีกระบวนการฝึกอบรมอย่างชัดเจน มุ่งให้ครูผู้เข้ารับการฝึกอบรมได้ประสบความสำเร็จในการเรียนรู้ โดยใช้เทคนิคและวิธีการที่เน้นให้ทุกคนมีส่วนร่วมในการแบ่งปันความรู้และประสบการณ์ มีการสะท้อนและอภิปรายและสรุปความคิดรวบยอด โดยผู้วิจัยทำหน้าที่เป็นวิทยากรร่วมกับวิทยากรที่มีความรู้ ความสามารถ ที่สามารถให้คำแนะนำช่วยเหลือ และให้คำปรึกษาแก่ผู้เข้ารับการฝึกอบรมอย่างใกล้ชิด ทำให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมบรรลุเป้าหมายอย่างชัดเจน จากเหตุผลดังกล่าวจึงทำให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับภาวะผู้นำทางวิชาการของครูได้เป็นอย่างดี สอดคล้องกับงานวิจัยของ สมใจ กงเดิม (2554, หน้า 272-277) ได้พัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างความสามารถด้านการสอนคิดวิเคราะห์สำหรับครูผู้สอนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า ครูผู้สอนมีความรู้ความเข้าใจและเจตคติในการสอนคิดวิเคราะห์สูงกว่าก่อนการฝึกอบรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 สอดคล้องกับผลการวิจัยของ สุภาภรณ์ บัณฑิตย (2558, หน้า 265-266) ที่ได้ทำการวิจัย เรื่อง การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมครูปฐมวัย เพื่อส่งเสริมความสามารถในการจัดประสบการณ์เรียนรู้เพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ ผลการวิจัย พบว่า ครูปฐมวัยมีความรู้ ความเข้าใจ ในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ และความคิดสร้างสรรค์หลังการฝึกอบรมสูงกว่าก่อนการอบรมมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

2.2 ทักษะภาวะผู้นำทางวิชาการของครูตามหลักสูตรฝึกอบรมภาวะผู้นำทางวิชาการของครูในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครพนม เขต 2 พบว่า ผู้เข้ารับการอบรมทุกคนมีทักษะภาวะผู้นำทางวิชาการ ผ่านเกณฑ์ร้อยละ 70 มีคะแนนเฉลี่ย 69.17 คะแนนจากคะแนนเต็ม 76 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 91.00 แสดงว่าผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีทักษะภาวะผู้นำทางวิชาการของครูในด้านการพัฒนาครู การเป็นแบบอย่างทางการสอนและด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ซึ่งเกิดจากหลักสูตรฝึกอบรมที่พัฒนาขึ้น มีประสิทธิภาพตามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ มีกระบวนการฝึกอบรมอย่างชัดเจน มุ่งให้ครูผู้เข้ารับการฝึกอบรมได้ประสบความสำเร็จในการเรียนรู้ โดยใช้เทคนิคและวิธีการที่เน้นให้ทุกคนมีส่วนร่วมในการแบ่งปันความรู้และประสบการณ์ มีการสะท้อนและอภิปราย และสรุปความคิดรวบยอดสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ปรางทอง ตรีพงษ์ (2550, หน้า 79-80) ที่ได้ทำการวิจัย เรื่อง การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมการจัดวางระบบการควบคุมภายในของ สถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาลพบุรี เขต 2 ผลการวิจัย พบว่า ผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีความรู้ และทักษะกระบวนการปฏิบัติงานการจัดวางระบบการควบคุมภายใน ของสถานศึกษาหลังการฝึกอบรม สูงกว่าก่อนการฝึกอบรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 สอดคล้องกับผลการวิจัยของ สุภาภรณ์ บัณฑิตย์ (2558, หน้า 265-266) ที่ได้ทำการวิจัย เรื่อง การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมครูปฐมวัยเพื่อส่งเสริมความสามารถในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ เพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ ผลการวิจัย พบว่า ครูปฐมวัยมีผลการประเมินการปฏิบัติการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ ความคิดสร้างสรรค์หลังการฝึกอบรมสูงกว่าเกณฑ์ ร้อยละ 70 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ 0.05 และอนุชิต จันทศิลา (2559, หน้า 275-284) ได้ศึกษาการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียน การสอนโดยใช้สมองเป็นฐานเพื่อพัฒนาความสามารถด้านภาษาของผู้เรียนสำหรับครูระดับประถมศึกษา พบว่า สมรรถนะด้านทักษะของครูหลังการฝึกอบรมอยู่ในระดับดีมากและสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด

2.3 ความพึงพอใจของครูที่มีต่อหลักสูตรฝึกอบรมภาวะผู้นำทางวิชาการของครูอยู่ในระดับมากที่สุด แสดงให้เห็นว่าหลักสูตรฝึกอบรมที่พัฒนาขึ้นมีความเหมาะสมในทุกด้าน ทั้งด้านเนื้อหาการฝึกอบรม ด้านการจัดกิจกรรมการฝึกอบรม ด้านสื่อประกอบการฝึกอบรม และด้านการวัดและประเมินผล โดยมีขั้นตอนการสร้างโดยผ่านการพิจารณาจากผลการประเมินของผู้เชี่ยวชาญ และอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ก่อนนำมาใช้ ซึ่งจะพบว่าหลักสูตรมีจุดมุ่งหมายที่ชัดเจน เนื้อหาสาระและการเรียงลำดับความสำคัญของเนื้อหาเหมาะสมกับผู้เข้ารับการฝึกอบรม สื่อประกอบการฝึกอบรม ระยะเวลา และสถานที่ในการฝึกอบรม รวมทั้งความรู้ ความสามารถและประสบการณ์ของวิทยากรที่สามารถทำให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมได้มีความรู้ ความเข้าใจและมีส่วนร่วมในกระบวนการฝึกอบรม ได้แสดงความคิดเห็นและแลกเปลี่ยนความรู้ ประสบการณ์ โดยมีวิทยากรให้คำแนะนำและช่วยเหลือตลอดการฝึกอบรม เกิดปฏิสัมพันธ์ที่ดีระหว่างผู้เข้ารับการฝึกอบรมกับวิทยากร มีการฝึกอบรมทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ มีการวัดผลและประเมินผลครอบคลุมตามจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้ ทำให้ครูได้มีความรู้ ความเข้าใจและมีทักษะภาวะผู้นำทางวิชาการ ตามเนื้อหาของหลักสูตรเป็นอย่างดี จากที่กล่าวมาข้างต้น จึงเป็นเหตุผลที่ทำให้ครูมีความพึงพอใจต่อหลักสูตรฝึกอบรมอยู่ในระดับมากที่สุด สอดคล้องกับงานวิจัยของ อนุชิต จันทศิลา (2559, หน้า 275-284) ที่ได้พัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนการสอนโดยใช้สมองเป็นฐาน เพื่อพัฒนาความสามารถด้านภาษาของผู้เรียนสำหรับครูระดับประถมศึกษา พบว่า ครูมีความพึงพอใจต่อการใช้หลักสูตรอยู่ในระดับมากที่สุด สอดคล้องกับผลการวิจัยของ สุภาภรณ์ บัณฑิตย์ (2558, หน้า 265-266) ที่ได้ทำการวิจัย เรื่อง การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมครูปฐมวัยเพื่อส่งเสริมความสามารถในการจัดประสบการณ์เรียนรู้เพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ พบว่า ผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีความพึงพอใจหลักสูตรฝึกอบรมครูปฐมวัยเพื่อส่งเสริมความสามารถในการจัดประสบการณ์เรียนรู้เพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ อยู่ในระดับมาก

ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาในครั้งนี้ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 หน่วยงานที่มีหน้าที่ในการจัดการศึกษาควรนำผลการวิจัยในครั้งนี้ไปใช้เป็นแนวทางในการอบรม เพื่อพัฒนาครูให้เกิดภาวะผู้นำทางวิชาการ อันจะเกิดประโยชน์ต่อระบบการศึกษาต่อไป

1.2 ในระดับสถานศึกษาควรมีการนำหลักสูตรฝึกอบรมนี้ ไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของครู อาจมีการขยายเวลาในการฝึกอบรมให้มากขึ้น และจัดอบรมอย่างต่อเนื่อง

1.3 ควรมีการนิเทศติดตามผลจากการฝึกอบรม เพื่อประเมินภาวะผู้นำทางวิชาการของครู โดยผู้มีส่วนร่วมในการนิเทศ ติดตามที่เหมาะสม ได้แก่ ศึกษานิเทศก์ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูวิชาการ

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

- 2.1 ควรทำการวิจัยภาวะผู้นำทางวิชาการของครูในด้านการพัฒนานักเรียนและด้านการมีวิสัยทัศน์ เป้าหมาย และพันธกิจการเรียนรู้ ซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญที่ส่งเคราะห์ได้จากงานวิจัย เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาให้ตรงกับความต้องการ
- 2.2 ควรขยายกลุ่มเป้าหมายในการฝึกอบรมภาวะผู้นำทางวิชาการของครูให้มากขึ้น
- 2.3 ควรมีการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของครูในรูปแบบอื่น เช่น การอบรมผ่านระบบเครือข่ายคอมพิวเตอร์ เพื่อเป็นการอำนวยความสะดวกแก่ผู้เข้าฝึกอบรม

เอกสารอ้างอิง

- กษมา วรวรรณ ณ อยุธยา. (2550). เอกสารประกอบการบรรยายพิเศษ พิธีเปิดการประชุมสัมมนาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ผู้ได้รับรางวัล "ครูดีในดวงใจ". กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2553). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553. กรุงเทพฯ: สยามสปอร์ต ซินดิเคท จำกัด.
- เกศริน มนูญผล. (2544). การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อเสริมสมรรถภาพด้านการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์ที่สอดคล้องกับท้องถิ่น. วิทยานิพนธ์. กศ.ด. พิษณุโลก: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร.
- ชนิษฐา ชัยประโคน. (2556). รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำครูด้านพฤติกรรมเชิงบวก ในการเสริมสร้างวินัยของนักเรียนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในเขตตรวจราชการที่ 11. วิทยานิพนธ์ ค.ด. สกลนคร: มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- ชนันท์ ธาตุทอง. (2550). เทคนิคการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา. (พิมพ์ครั้งที่ 3). นครปฐม: เพชรเกษมการพิมพ์.
- จันทร์จารี เกตุมาโร. (2555). การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมการสร้างภาวะผู้นำ. ดุษฎีนิพนธ์ ปร.ด. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- จิรัฐา จรวงษ์. (2556). การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมครู เรื่อง กลยุทธ์การสอนทักษะการคิด สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษา. วิทยานิพนธ์ กศ.ด. ชลบุรี: มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์. (2556). การพัฒนาหลักสูตร ทฤษฎีสู่การปฏิบัติ. กรุงเทพฯ: วิพรินท์.
- ชูชัย สมितिไกร. (2551). การฝึกอบรมบุคลากรในองค์กร. (พิมพ์ครั้งที่ 6). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ธีรธร สุธีธร และคณะ. (2559). ภาวะผู้นำทางวิชาการของครูยุคใหม่. วารสารบริหารการศึกษา มศว, 13(24), 54-61.
- บุญเลี้ยง ทุมทอง. (2553). การพัฒนาหลักสูตร. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ปรางทอง ตรีพงษ์. (2550). การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมการจัดวางระบบควบคุมภายในของสถานศึกษาในสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาลพบุรี เขต 2. วิทยานิพนธ์ ค.ม. ภูเก็ต: มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต.
- เพ็ชรี ฐะปะนีย์. (2554). เทคนิคการฝึกอบรมและการประชุม. กรุงเทพฯ: ดวงกมล พับลิชชิ่ง.
- รุจิร ภูสาระ. (2551). การพัฒนาหลักสูตร : ตามแนวปฏิรูปการศึกษา. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: บึก พอยท์.
- สมกิจ กิจยรรยง และอรจรรย์ ณ ตะกั่วทุ่ง. (2550). เทคนิคการจัดฝึกอบรมอย่างมีประสิทธิภาพ. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: ซีเอ็ดดูเคชั่น.
- สมใจ กงเดิม. (2553). การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการสอนคิดวิเคราะห์ สำหรับครูผู้สอนสังกัด สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. วิทยานิพนธ์ กศ.ด. พิษณุโลก: มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- สรญา วัชรสังกัส. (2559). การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อส่งเสริมทักษะการคิดอย่างมีเหตุผล สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษา ปีที่ 3 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 3. วิทยานิพนธ์ ค.ม. สกลนคร: มหาวิทยาลัยราชภัฏ สกลนคร.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2553ก) พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติสำนัก นายกรัฐมนตรี.
- _____. (2553ข). คู่มือประเมินสมรรถนะครู. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579. กรุงเทพฯ: พริกหวานกราฟฟิค จำกัด.
- สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2562). ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (2561-2580). (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการคณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติ.

-
- สุภาภรณ์ บัณฑิตย์. (2558). การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมครูปฐมวัยเพื่อส่งเสริมความสามารถในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้เพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์. วิทยานิพนธ์ ปร.ด. พิษณุโลก: มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม.
- สุวิทย์ มูลคำ และอรทัย มูลคำ. (2550). 19 วิธีจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาความรู้และทักษะ. กรุงเทพฯ: ภาพพิมพ์.
- อนุชิต จันทศิลา. (2559). การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะด้านการจัดการเรียนการสอนโดยใช้สมองเป็นฐานเพื่อพัฒนาความสามารถด้านภาษาของผู้เรียนสำหรับครูประถมศึกษา. วิทยานิพนธ์ ปร.ด. สกลนคร: มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- Dessler, G. (1999). *Management: fundamentals modern principles and practice*. (4th ed). Reston, VA: Reston.
- Taba, H. (1962). *Curriculum development: theory and practice*. New York: Harcourt Brace Jovanovich.